

MENTOR

LIST ZA SREDNJE-
ŠOLSKO DIJAŠTVO

Št. 9. ::: Letnik II.

Urejuje

Anton Breznik

Oblastem odgovoren

Alojzij Markež

Za leto 1909/1910

Vsebina.

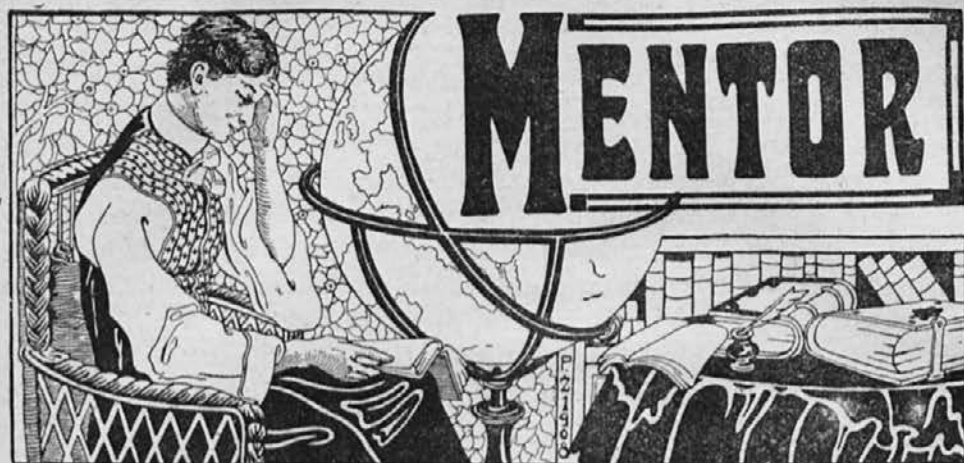
Študent naj bo . . . (F. S. Finžgar.) (Dalje)	193
P. Pavel Křížkovský. (V Hybášek.)	197
Dva večera ob Genezareškem jezeru. (Dr. J. Ev. Zorè.)	200
Iz prijateljskega življenja. (Josip Logar.)	204
Čemu pevec poje? (Prof. Fr. Pengov.)	208
Navod za šahovo igro. (A. Uršič.) (Dalje.)	213
Drobiž: Faber. — Bahanje z imenitnimi znanci. — Nekaj misli o ljubezni do domovine. — Nekaj o prezidentu Lincolnu. — Besedni zaklad nekaterih neslovanskih jezikov	215

 **Lepa prilžnostna darila. Največja in najbogatejša
tvorniška zaloga.**

Dobro in poceni se kupi le pri meni, kar je obče znano. — Ure budilke od 2 K naprej; atek-
naste lepe anker ure od K 450 naprej; srebrne cil-rem. ure od 7 K naprej; srebrne anker-rem. ure
od 10 K naprej; diamantni prstan od 12 K naprej; briljantni prstan od 30 K naprej. — **Lepa
novosti v kisa- in pravem srebru po znižanih cenah.** Naročite novi cenik s koledarjem
tudi po pošti zastonj. — Singerjevi šivalni stroji od 60 K naprej, tudi za pletenje (pouk brezplačen).

Fr. Čuden, trgovec in urar v Ljubljani.

Izhaja v zavodu sv. Stanislava v Št. Vidu nad Ljubljano prvega dne vsakega meseca in stane za dijake dve kroni, za druge naročnike štiri krone na leto.

Letnik II.

List za srednješolsko dijaštvo.

Štev. 9.

F. S. Finžgar:

Študent naj bo . . .

(Dalje.)

Konec semestra.

Pobožični tedni so jadrno ginili. Francelj je z vsakim dnem živeje občutil bližino trenutka, ko se s katedra ozre vanj profesor Valentin in mu pomoli z nervozno-tresočo se roko izpričevalo. Popolnoma razločno je že videl, kako mu bo razrednik hudomušno pomežiknil, ko bo segel po žetvi svojega truda in ponesel domov snop ljulike namesto klene pšenice. Celega razreda se je pollaščala razburjena resnost. Vsak je hitel in ponavljal, kjer in kakorkoli je mogel. Zgodilo se je, da je dijak, ki je ponavadi odgovarjal mlačno in vegasto, nenadoma vzplamtel, kakor požar in govoril, da so se sami odličnjaki prvih dveh klopi ozirali vanj s strmečim licem. Toda Francelj ni bil prištet med te izvoljene. Kjer je pogo-rišče dognana reč, tja ne bo pameten človek nosil vode. Franceljna ni nihče vpraševal, če želi tuintam izboljšane reda. Sam se tudi ni ponujal in se tudi ni ukvarjal z zagonetnim koncem: Padem ali ne padem. Njegova usoda je bila popolnoma jasna. Ali prav zato so ga mukoma trli zadnji dnevi semestrov. Kdor čaka sodbe, in se mu svetlika le majhen plamenček nade, se vendar redi njegova duša ob tem skromnem upanju nočindan. Kdor je pa obsojen preden je sojen, čaka tega dneva s topo jezo in nepotrpežljivim ne-mirom. Njegovo hrepenenje vzklika zadirčno: Pokaj čakate? zamahni, izpregovori! Nič novega ne bo iz tvojih ust. Samo da mine ta hip, ki sem ga že stokrat prestal v duši in sem ga navajen.

Tako nekako je pričakoval Francelj konca. Učil se ni. Celo Jaka je obupal in ga ni več priganjal. Pri starinarju je izsledil

dve krvavo poslikani indijancarci in ju kupil ter poklonil Franceljnu, da bi zvečer skupno brala in se učila nemščine. V potu svojih gorenjskih obrazov) sta se lotila. Slovar je trpel izredno silo; zakaj za vsako drugo besedo sta ga listala in mučila. Često nista mogla iz zagate ne s slovarjem, ne s slovnico, — in takrat jima je pomogel Matevžek. Dokler je opisoval avtor široko stepo, neprodiren pragozd, vreme in vročino, dotlej nista zmogla nad dve strani na večer. Pa se je polagoma počela historija vozlati, izza listov so pogledale bojne sekire, skalpi so vihrali ob šotorih, kača klopotača je sikala po listju in ovila ubogo žrtev — zabliskali se se noži, topot konj — kakor bi jih rodila zemlja, počile so muškete — o — Jaka je smrčal in hropel, z rokami grabil po mizi in priganjal: „Še, še — le beriva, ardičina, so jih, kaj!?“

Franceljnova domišljija je čudovito oživela. Tiha plahost in strah pred koncem semestra in vsem tistim, kar bo ta konec rodil — vse je poizginilo. Nepoznan pogum se mu je rodil, bojevitost mu je segla v ude. Z Jako sta posnela in uprizorila najzanimivejše naskoke in napade, se splazila ponoči na dvorišče in preplašila celo hišo z indijanskimi klici, pritihotapila se potem v sobo, da se niti Julijo ni prebudil in da čuječa Regina, vzdramljena po bojnih vzklikih, ni upala dolžiti teh dveh, da bi kalila nočni mir. Jaka in Francelj sta pa z zvito modrostjo drugo jutro prepričavala vsakega, da sta tega kriva breznovi mački.

Ko sta prečitala obe knjigi, sta se jih lotila vnovič — in še tretjič. Jaka, ves otrok po srcu, je pritresel nekęga večera novo indijancarico in dela in užitka je bilo vnovič dovolj.

Konec semestra se je ob tem približal do zadnjega dneva. Šele ob tej uri se je Francelj zopet predramil. Zakaj, odkar se je zatopil v povesti divje stepe in neprodirnih pragozdov, mu je veselje do šolske knjige zamrlo. Njegovi naravi je drugače prijal divji krik indijanskih rodov, boji Špancev za palisadami, kakor pa suhoparni latinski stavki. Sanjal je samo o Ameriki, hrepenel po dogodkih, polaščale so se ga kljubovalno drzne misli, da bi jo nekega dne potegnil preko morja in se nekoč v spremstvu rdečih Indijancev vrnil v domovino — bogat in občudovan. Živa in bujna domišljija, razgreta po takem berilu, ga je prepojila skozinskoz.

Šele zadnji dan, ko je v jutro korakal proti gimnaziji — brez knjig — praznje oblečen, ga je hipoma pretreslo, kakor bi ga nekdo poklical iz sanj. Tako živo je slišal glas tik sebe, da se je ozrl. Zdelo se mu je, da je izpregovorila mati: „Sin, kaj si storil?“

V tla je pogledal ob tej priči. Pa je še enkrat slišal materin glas, in pred seboj je videl objokano žalostno lice. Vest je izpregovorila preglasno.

„Sin, kaj si storil?“

Spomnil se je, da bo vendar treba domov poslati o izidu pismo, katero bo rodilo zadosti žalosti očetu in materi. Treba bo takoj napovedati, da pride na vrsto šolnina, da izgubi ustanovo in drugih križev se bo namotalo dolga štrana. Gledal je očetovo resno lice, stresel se pred solzami, katere izjoka mati.

Ko bi bila sedajle prva konferenca! Popravit bi temeljito in zmagal vse izkušnje. Pa sedaj? Pol leta je izgubljenega! Zdrknila je ta polovica v večnost. Ne bo je nikoli več. Hujše je to od greha samega. Za greh se pokesa — Bog je dober — dobi odpuščenje in kar je nosil, je odvzeto iz njegovih ramen. Tu pa ni usmiljenja in ni pomoči.

Takih misli je prišel pred gimnazijo, kjer je trčil ob gručo veselih dijakov. Smeh in dovtipi so doneli iz gneče, ki je strmela na vogal, odkoder se je bleščal velikanski lepak. Francelj obstoji in bere:

„Vabilo na ples, katerega prirede z vso slovesnostjo krivično in pravično umorjenih duš — dvojke in trojke c. kr. gimnazije v dvorani kranjskih čarovnic vrhu Kleka. Za godbo poskrbe jezni očetje in objokane matere.

Odbor prvih trojk.“

Francelj se je ob tem branju spočetka nasmehnil. Pa se mu ni dalo. Lepak se mu je zdel naravnost pregrešen in s studom se je obrnil od njega. Ali potegnil ga je sošolec repetent Vihar za komolec in iz širokih ustnic je zagolčal:

„Si bral? dobro so si jo izmislili. Profesorji so jezni, kar se da!“

„Neumnost!“ ga je zavrnil Francelj in mu izmaknil komolec.

„Zakaj? Narejaj se no! Seveda, ti posebno, ker si odličnjak!“

Francelj mu je ušel med množico in se stisnil k vratom, kjer je čakal potrt in obupan usode.

Dokaj dolgo je šumelo in vrelo v razredu, preden se je pojavil razrednik Valentin. Njegov korak je bil danes izredno slovesen. Po licu je bilo razlito veličanstvo sodnika. Naočniki so se blesketali z izrednim sijajem in iz njih so letele strelice pogledov po šoli, ko je hrupno položil debeli šop izpričeval na kateder in se ozrl po učencih.

Razred je obmolknil še z večjo tajno pričakovanja nego ob prvi konferenci. Razrednik je po kratkem molku izpregovoril:

„Dan plačila, dan žetve! Kar sem Vam poudarjal ob prvi konferenci, poudarjam danes. Naj se okrene na pravo pot, kdor more. Kdor pa ne more in noče, naj ubere drugo stezo, naj se usmili sebe, starišev in usmili nas. Zakaj ponavljam vnovič: Reševali bomo drugo polletje brez usmiljenja po pravici in resnici, da ostane zrno, pleve pa naj odnese veter kamorkoli!“

Razrednik se je ozrl tedaj zopet po zadnjih klopeh. Francelj se je v grozi sključil v klopi in si ni upal dvigniti oči kvišku.

„Pleve naj odnese veter kamorkoli . . .“ je odmevalo s stoterim jekom v v njegovi duši. „Kamorkoli?“ — Iz indijanaric mu je namignila Amerika. In ob tej uri žalosti bi se bil napotil peš preko oceana, da bi le dobil tovariša, ki bi mu rekel: Pridi, greva!

Preden se je iztreznil ob taki misli, je že donelo njegovo ime s katedra. Plah in boječ je iztegnil roko po izpričevalu in tako-rekoč zbežal z njim iz šole. Izmuznil se je pri stranskih vratih in tam za vodo šele pogledal, kaj je pravzaprav napisanega. Po zraku so frčale redke snežinke in nekaj se jih je vjelo na izpričevalo in so se stajale v drobne kaplje, ki so polzele po listini, kakor solze po Franceljnovem licu. Tri dvojke so zrle nanj, kakor troje žrel, iz katerih so se glasili očitki in žuganje. Vsa groza, ki se ima roditi iz tega: očetova jeza, dolga pridiga gospodinje, matere žalostni jok — ga je objela, da se je plazil za Ljubljano proti stanovanju kakor hudodelnik. Preudarjal je potoma, kako bi ukrenil z izpričevalom. Vsako misel je zavrgel, dokler se ni oprijel edine pametne, kakor je sodil. „Kljuboval bom! Nihče ne vidi mojega izpričevala!“

Po temnih stopnicah se je priplazil neopažen in šel kviško v podstrežje. Tam je poiskal skrito skladnico opeke, privzdignil nekaj kosov in podtaknil izpričevalo. Nato je šele šel v stanovanje in sklenil, da bo odgovarjal na vsako vprašanje: ga nimam.

Tako je ostalo. Celo Jaka ni zvedel, kam ga je skrila in na vse grožnje in vsa vprašanja je ponavljal refren:

„Ga nimam.“

Sam je pa trpel toliko, da se ni pritaknil jedi opoldne.

Karneval.

„Francelj, ne obupuj! Danes je pustni torek, popoldne ne delam. V Zvezdo gremo gledat „brno“ in loviti pomoranče. Če si padel, kaj bi tisto! Saj so drugi tudi!“

Tako je Jaka tolažil Franceljna, ko je tistega dne slačil delavsko obleko in se pripravljal za pustno popoldne.

„Ardičina, boš videl! Vsa žalost te mine!“

Francelj je sicer sklenil, da se ne gane s skrinjice, toda Jaka ga je pregovoril in sta šla v Zvezdo.

„Kakor bi ves svet poblaznil!“ je omenil Jaki.

„Ardičina, drži se me in se naglej!“

Skozi gnečo sta se rila. Vsekrižem se je smejal. „Konfeti“ je deževal po licih in glavah. Umazani črevljarčki so za gospodo pobirali sladkorno zrnje po tleh in ga zobali. Tudi Francelj se je parkrat pripognil, za kar ga je pa Jaka oštel, češ da to ne gre za študenta. Proti kazini je bila gneča čedalje gostejša. Nekaj jezdecev vitezov — je jahalo po cesti. Za njimi so vedli velikansko „brno“ našemljeni ljudje. Ko je sprevid dospel pod balkon kazine so se vsule od tamkaj v plohi pomoranče na ljudstvo in maske. Nastal

je boj in pehanje in lov za tem sadjem, ki je deževalo vedno gosteje med ljudstvo. Žive kope so se prerivale po cesti. Franceljnovi naravi je ta hrup ugajal. Jako je potegnil za suknjič:

„Pojdiva še midva!“

„Počakaj! Začno metati v dalj — tedaj bova lovila.“

Jaka je imel izkušnjo. Oranže so začele frčati čez cesto, Jaka in Francelj sta imela kmalu polne žepe še preden se je množica obrnila in navalila s ceste v Zvezdo.

Poleg Franceljna je stal bled deček, lačen in reven. Ozebli prsti so gledali iz čizm. Lovil je in lovil — pa vse so mu močnejši iztrgali iz rok. Franceljnu se je zasmilil in mu pomagal, da je slednjič vendar otel zase pomorančo. Ko mu je priletela druga prav pred noge, je planil hudoben fant nanj in mu jo izbil iz roke ter ga udaril s kamenom po glavi. Francelj je vzkipel. Ko je pa zagledal, da se je curek krvi pocedil na lice ubogemu dečku, je planil nad hudobneža — roparja in ga podrl na tla. Ker je bil pa močnejši, se je izvil Franceljnu, ga udaril in zbežal. Toda Francelj ni odlegel. Udaril je za njim, ga dotekel in skviška navalil nanj, da ga je vnovič podrl na tla.

V tistem hipu se je pojavil stražnik in zgrabil oba z močno roko. Francelj je kot tožnik in maščevavec kričé razodeval zlobo ujetega fanta, na kar je stražnik odvedel oba na kraj, kjer je bil nakoljen deček. Jaka mu je močil s snegom rano — ljudstvo je ogorčeno dvigalo pesti.

Čuvaj je izpustil Franceljna in ga pohvalil, ker je ujel zločinca, tega je pa odvel seboj. Toda sredi razjarjenih gledavcev se je bliskalo nekaj zlobnih oči, katere so gledale z grožnjo na Franceljna in mu prisegale osveto. To so bili poulični potegoni, prijatelji odvedenega zlobnika.

Francelj teh pogledov ni videl, ker je bil preponosen za svoje dejanje, katero so ljudje glasno hvalili.

Toda usoda prihodnjega semestra je bila prav s tem dejanjem zapečatená. (Dalje.)

V. Hybášek:

P. Pavel Křížkovský.

Meseca maja o binkoštnih praznikih je odkrilo filharmonično društvo „Beseda Brněnská“ spominsko ploščo v Brnu svojemu prvemu pevovodju, očaku češke zborovne skladbe, p. Pavlu Křížkovskemu.

K tej slavnosti so prišla vsa pevska društva iz Morave in Šlezije, da se ob tej priliki združijo po češkem in slovenskem vzoru v tesnejšo pevsko zvezo.

Kdo pa je bil ta pater Křížkovský, kateremu je Morava pripravila tako slavnost? Po imenu bo morda marsikateremu naših bravev znan, nekateri se bodo celo spomnili, da so brali to ime tudi na sporedu kakega koncerta in čuli njegovo skladbo, o življenju in delovanju tega moža bo pa malokomu kaj bolj natančnega znano.

P. Pavel Křížkovský (njegovo krstno ime je bilo Karol) je bil rojen dne 9. januarja 1820 v Holasovicih v Šleziji iz uboge, toda zelo muzikalične družine. Da godba sama ne more človeka na kmetih preživljati, zlasti ako nima višje izobrazbe, je znana stvar; zato se tudi ne smemo čuditi, da je stric, ki je Karla še kot majhnega dečka k sebi vzel, odločno ugovarjal temu, da bi iz njega postal „muzikant“.

Toda Křížkovský je zgodaj pokazal prirojeno ljubezen do glasbe in se je šele sedem let star naučil brati note in peti po njih, in to na skrivnem, brez učitelja. Zanimivo je, kako se je to vršilo. V navzočnosti strica ni smel o godbi niti besedice ziniti; toda kadarkoli je stric zapustil dom, se je začel deček učiti: zgrabivši klarinet (stric njegov je namreč igral pri godbi na klarinet), je toliko časa iskal posamezne tone, dokler ni popolnoma igral isto, kar je stric poprej na klarinet piskal in kar si je Karol natančno zapomnil. Nato je vzel stričeve note in po tonih na klarinetu se je naučil brati note.

Kjerkoli se je kaj igralo, je bil gotovo Křížkovský zraven; tudi na cerkveni kor si je znal pomagati, četudi je bil nepevcem vstop prepovedan in ves srečen je bil, ako je mogel stati pri pevcih, ki so ga kregali in podili proč, ker jim je bil napoti. Slednjič je pa vendarle obrnil nanj svojo pozornost takratni učitelj in vodja cerkvenega zbora v Neplahovicih, kjer je bila župna cerkev, Alojzij Urbánek, ki je dečku radi njegove vztrajnosti in očividnega veselja do glasbe dovolil, da sme hoditi na kor.

Kmalu se je pa Křížkovský sè svojim nenavadnim talentom Urbánku tako prikupil, da ga je za nekaj časa k sebi vzel in ga sam poučeval ne le v šolskih predmetih, ampak tudi v petju in godbi na goslih, klavirju in orglah.

Vse to pa ni bilo vseč stricu, ki je dečka odločil za rokodelstvo in ni hotel, da bi se ukvarjal z glasbo. Tu se je pa zgodilo nekaj, kar je bilo za prihodnost Křížkovskega odločilno in kar je stricu prekrížalo vse njegove načrte. Neko nedeljo je imel stric važen opravke v Opavi, komaj dve uri oddaljeni od Holasovic, in je vzel malega Karla seboj. Po končanih opravkih sta šla oba v cerkev Device Marije k sv. maši. Deček je stal kakor začaran, ko je slišal peto mašo se spremljevanjem orgel in raznih godal. Takoj drugo nedeljo pa, namesto da bi bil šel v župnijsko cerkev v Neplaho-

vice, je ušel v Opavo; isto je tudi pozneje večkrat storil, četudi ga je stric vselej raditega strogo kaznoval.

Ko je isto leto na praznik Vnebovzvetja Marijinega zopet prišel iz Opave domov, se je stric že pripravljaj, da ga kaznuje, ali on se je branil rekoč:

„Stric, danes me pa nikar ne tepite! Jaz pojdem v Opavo, kjer postanem fundatist in bom študiral.“ Fundatisti so bili dečki, ki so uživali gotovo ustanovo in zato morali peti v cerkvi. Nato je začel pripovedovati, kako je postal „fundatist“. V Opavi je stal navadno v cerkvi pri vratih in žalostno gledal za godci in pevci, ki so šli na kor. Slednjič se ga je usmilil eden izmed godcev in mu izprosil dovoljenje hoditi na kor in stati med dečki, ki so peli sopran.

Peti seveda ni smel. Ko pa se je nekoč deček-solist zmotil, je prevzel Křížkovský hitro njegovo nalogo in v nemalo začudenje pevovodje in vseh navzočih pel brez napake do konca. To je odločilo njegovo usodo.

Njegov nastop v Opavi in priporočilo Urbánkovo je pomagalo, da ga je opavski dekan sè začetkom šolskega leta sprejel za fundatista pri opavski cerkvi. Isti čas je vstopil v tretji razred glavne šole v Opavi.

Křížkovský dijak.

Leta 1834., torej 14 let star, je začel Křížkovský študirati na gimnaziji v Opavi. Takrat je imela gimnazija le šest razredov.

Dokler je Křížkovský lahko pel sopran, je bilo po ustanovi zanj dobro poskrbljeno. Huje pa je bilo, ko je v drugem razredu vsled mutacije sopran izgubil in ni od ustanove dobival nič več podpore. K sreči pa je kmalu dobil drugo ustanovo.

Med dijaki odličnjaki je bil vedno drugi in ob koncu šolskega leta je vselej dobil drugo darilo kot priznanje za izvrsten napredek.

Křížkovský je torej prav dobro študiral; pri tem pa mu je bila godba najljubše razvedrilo. Četudi ni bil več fundatist, ga na koru med pevci nikoli ni manjkalo. Že takrat je zložil nekaj zborov za svoje sošolce. Ko je končal v Opavi retoriko, se je podal leta 1840. v Olomuc, da bi študiral filozofijo, toda kmalu po svojem prihodu je bil potrjen k vojakom za celih — 14 let.

Ta nesreča, ki je tako nenadno zadela mladega filozofa, je vzbudila v vseh krogih, kjer je bil Křížkovský znan, globoko sočutje; vzbudila pa mu je tudi novih prijateljev, ki so vse poizkusili, da bi bistrournega mladeniča oprostili vojaščine. Poklicali so ga nazaj v Opavo, in ko je bil naredil izkušnje za učitelja, ga je imenoval zlatomašnik p. Kirning v Opavi za učitelja v Jamnici (v vasi blizu Holasovic) in obenem mu je izposloval, da je bil vojaščine oproščen.

Tudi kot učitelj se je Křížkovský pridno vadil in izpopolnjeval svoje glasbene študije.

Prepisoval je lepe zборе, sestavljal iz posameznih glasov partiture in se je tako brez tuje pomoči vadil v skladbi.

Vendar pa pri vsem tem pridni mladenič ni bil srečen; čutil je, da je talent, ki mu ga je Bog zaupal, zakopan. Zato se je po temeljitem preudarku odločil, da bo nadaljeval svoje študije, in sicer v Brnu, upajoč, da v glavnem mestu poprej dobi kako podporo kakor drugod. Pri tem se je zanašal na svojo glasbeno izobrazbo, kakor tudi na svojo izurjenost v igranju, ki si jo je pridobil z dolgoletno vajo. In ni se motil v svojem pričakovanju.

Ko je Křížkovský leta 1843. v jeseni prišel v Brno, so ga kmalu njegovi sošolci pripoznali za glasbenega veščaka. Pa tudi profesorji so ga zelo cenili, ker jim je bil iz Opave toplo priporočen.

Najbolj sta mu šla na roko p. G. Kalivoda, ki je poučeval verouk in pedagogiko ter dr. Gabriel, profesor matematike. Oba sta Křížkovskega priporočala kot izvrstnega glasbenika pri najboljših rodbinah v Brnu in sta ga pregovorila, da je izbral izmed akademikov pevski zbor, ki je redno pel pri službi božji akademikov in zunaj cerkve pri najrazličnejših priložnostih.

Tako je postal Křížkovský pevovodja in je izvrstno vadil in vodil svoj zbor bodisi v cerkvi, bodisi v salonu aristokratov.

(Dalje.)

Dr. J. Ev. Zorè:

Dva večera ob Genezareškem jezeru.

S tovarišem, duhovnikom iz dunajske nadškofije, sva prejezdila dolino Jordanovo od Mrtvega do Galilejskega morja, zračne daljave 100 km, ki jo pa Jordan trikrat premeri, toliko napravi ovinkov. Kako sva se vzveselila, ko nama je 24. februarja popoldne zablestela ne več daleč temnomodra proga, tu pa tam kakor sè srebrom vezena! „Pozdravljeno, sveto jezero!“ sem zaklical ter vzbodel konja, da bi čim preje stopil na breg, na katerem so se šetale moje misli že vso pot. Modri pas pred menoj se je širil, srebrne niti so se razgrinjale, podoba, srcu tako ljuba, se je čezdalje bolj odkrivala, zdaj, zdaj bom pri izlivu Jordana, na južnem koncu jezera, in tamkaj sva mislila s tovarišem šotoriti.

Ali prišlo je drugače. Bliže ko sem prihajal jezeru, bolj sem razložil, da so te iz dalje tako mikavne srebrnobeke pege in proge jako mogočni valovi, in bolj je čutil ne le jezdec, ampak tudi konj, ki je vedno iznova zavijal na stran, moč silnega vetra, ki nam je bril ravno nasproti doli z Velikega Hermona, kipečega v nebo na severni strani jezera, na videz prav tik njega. Postaviti na jugu

šotor bo pač nemogoče, treba se bo pomekniti v zavetje pod gore na vzhodni strani — v tem smo bili edini vsi, midva s tovarišem in štirje arabski spremljevalci, hkrati služabniki in vodniki.

Prvo, kar vidim na Galilejskem „morju“, naj bo torej silen vihar, morda podoben tistemu, ki ga je čudežno pomiril Gospod — ta misel me je najprej obšla.

Sebi v sramoto moram priznati, da ravno ta čudež ni napravil name nikdar posebnega vtisa. V dveh letih, ki sem jih preživel svoj čas na Bledu, sem imel dostikrat priliko opazovati viharje na jezeru, ki so v primeri z morskimi pač jako neznatni. Mislil sem si, da evangeljski vihar ni mogel biti mnogo hujši nego blejski, preudaril pa nisem, da leži Genezareško jezero v kotlini 200 m pod Srednjezemeljskim morjem in da mu je bližnji sosed Veliki Hermon, visok kakor naš Triglav, da mora biti torej ples silno divji, kadar se zavrtita po gladini tega jezera v vihnem objemu tropična vročina in planinski mraz.

Dobro poldrugo uro smo jezdili naprej, čeprav so se videle srednjevisoke gore na vzhodni strani jezera komaj četrte ure daleč; tako vara pogled v luči orientalskega solnca. Varalo nas je pa tudi upanje, da pridemo v zavetje. Tolažili smo se le še s tem, da ob solnčnem zatonu poneha vročina in da se ž njo vred poleže vihar.

Sprehajal sem se po produ, medtem ko so štirje močni Arabci z največjo težavo razpenjali šotor. Tamkaj za Tiberijo, na nasprotnem bregu, se je začelo solnce polagoma pripravljati k slovesu... Njegovi poslednji žarki so se lomili v vseh mavričnih barvah na kapljah, ki so od razburkanih valov pršele visoko proti nebu, in kakor bi hoteli ogreti snežnega velikana na severu jezera, da bi ne pošiljal doli mrzlih vetrov, so obsevali vrh Velikega Hermona še dolgo potem, ko se je solnce že skrilo na zahodu.

Tako rad bi bil ostal na prostem ure in ure. Vso noč, sem si domišljjal poprej, bi prebdel ob jezeru; saj so jih toliko prečuli na njem apostoli, saj je toliko noči premolil Gospod na gričih njegovih bregov. Pa vihar je divjal, čezdalje huje. Nisem sicer še slutil, kaj pride, vendar me je začel obhajati nekak strah. Veter je zdaj tulil zdaj piskal, valovi so zdaj bobneli zdaj zopet kakor sikali. Grem v šotor ter se zatopim v evangelij.

„In nastal je silen vihar. Valovi so se zaganjali v čoln, tako da se je že polnil z vodo. Gospod je pa spal na zglavju, na koncu ladje. Pa ga vzbude in mu vele: Učenik, ti ni mar, da se potapljamo? In je vstal in zapretil vetru in rekel morju: Utiхни. In ponehal je veter ter je nastala velika tihota. Pa jim je dejal: Kaj ste bojzljivi? Še vedno nimate vere? In obšel jih je velik strah pa so govorili med seboj: Kaj misliš kdo je ta, ki ga tudi veter in morje slušata?“¹

¹ Mark, 4, 37—40.

Šotor se je tresel, obod njegov vdajal, ko sem razmišljal ta evangeljski čudež, ki sem ga umel to pot tolikanj drugače, nego kdaj poprej. Kako jasno mi je bilo, da more le vsemogočni Bog ukrotiti v trenutku tak vihar! V dnu duše sem začutil kakor odmev klica apostolov: „Gospod, reši nas, preti nam poguba!“¹

Tisti hip stopita v šotor Arabca, ki sta bila na straži, z vestjo Vrhna streha šotora je že pretrgana.

Hitim na plano, vidim, kako vihrata v vetru raztrgani poli, vprašam je li nevarnost, da vihar podere šotor, pa me zagotové, da se tega ni treba bati, ker je srednji drog privezan z močnimi vrvmi na štiri nasprotni strani, da ga pa lahko vsega raztrga, ko ga je enkrat načel.

Do jutra je bil šotor popolnoma razdejan.

Isto noč so valovi razrušili frančiškanski pristan v Tiberiji.

Potopil se je tudi edini parnik na Genezareškem jezeru sé čuvajem vred.

* * *

Od razvalin nesrečnega mesta Korozajna, ki ni bilo sprejelo pridige Gospodove kljub tolikim čudežem, smo se vračali na večer 15. marca: ljubeznivi lazarist Linden, ki vodi nemško naselbino ob Genezareškem jezeru, amerikanski duhovnik Dr. Cummings, ki se mi je pridružil pod Karmelom, kjer je obolel od naporov na potovanja moj prvi sopotnik, dvajsetletni Arabec Ezzád, po naše „Ljubljeneč“, ki smo ga vzeli seboj, da je pazil na konje, medtem ko smo mi ogledovali razvaline, pa Abu Sofar, „oče popotovanja“ — to ime so mi dali Arabci —, ogrnjen z belim plaščem beduinskega kroja, sedeč na iskri rujavki čistega beduinskega plemena. Jezdili smo po strmini, po kateri se je morda vračal Gospod z gore „Osmero blagrov“ v svoje mesto Kafarnaum. Krog nas bujna palestinska flora: zlate krizanteme, živordeče anemone, nekatere med njimi tudi bele in lila-višnjeve, nežne, rumenkasto-rdeče ranunkule in toliko drugih cvetlic; pred nami celo Genezareško jezero, to pot tako pokojno, kakor bi bilo razlito olje po njegovi gladini; nad nami večerno orientalsko nebo, ki ga je opisal škof Keppler tako resnično in lepo: Solnce reže sè svojo žarno potjo črto horizonta; na močnem grebenu — se zdi — počiva za trenotek in pošilja iz široko odprtega očesa jezeru svoj poslednji pogled, svoj pozdrav v slovo. Potem zatone, in večerna zarja hiti spretnih rok razgrinjati svoje zlate mreže čez griče in gore in posebno lepo odeva one, katerim je naročje zemlje odreklo pisano obleko in mehko zeleno odejo, gole pečine, ki so v žarni dnevni luči videti tako revne in beraške. Sè svojim zlatim robom krasí tudi rumeni prod zapuščenega obrežja. Nato potegne preko nebesa in jezera

¹ Mat. 8, 25.

čudovit rožni pajčolan, ki ga tiho pihanje zraka in lahko igranje valov nosita naprej in naprej, dokler ne pokrije ta nežni flor azurnega svoda zgoraj in modre gladine spodaj popolnoma. Življenje dneva pojema v mehkem utripanju ozračja in vode. Polagoma ugašajo in izginjajo plameni in barve te večerne razsvetljave; trdi in določni obrisi gorá postajajo mehki, rahli in kakor srebrn oblak plava nad njimi snežna kupola Hermona. Zvezde hite na nočno stražo in urejujejo svoje zборе, da sprejmejo noč.¹

Jezdili smo zamišljeni. Taki prizori se dajo le tiho uživati.

Po večerji sem želel biti sam na bregu jezera. Sam? Ne; v skrivnostni družbi božjega Ljubitelja narave, čigar navzočnost je razlila za vedno nebeški čar preko te pokrajine. Tukaj „se je prikazala milina, dobrotljivost in ljudomilost Boga, našega Zveličarja“;² v temno noč greha in nevere je tukaj svetila božja luč, ki jo je ves prevzet prerok videl in veličastno napovedal: „Ti zemlja Zabulonova, ti zemlja Neftalijeva, pokrajina ob jezeru za Jordanom, neverna Galileja: narod, ki je sedel v temi, je zagledal velik svit; njim ki so taval v smrtni senci, je prisvetila luč!“ Zdelo se mi je da ta luč tudi meni ni nikdar lepše svetila nego ta blaženi večer; zdelo se mi je, da vidim ljudomilo podobo včlovečenega Boga tako jasno kot nikdar poprej: kako prihaja iz Nazareta, kjer je živel skrito do zrele moške dobe; si izvoli te bregove, da na njih uči, dela čudeže in deli dobrote; včasih stopi v čoln, v ladjo Petrovo, pa govori iz nje množici na obrežju o kraljestvu božjem v podobah, tako preprostih in vzvišenih, tako nedosežno lepih, v prilikah, ki mu jih podajajo ribe, ki plavajo v teh vodah; ptice, ki poletavajo nad njimi; cvetlice, ki rastejo po livadah krog jezera in jih njegova ljubezen oblači z večjo krasoto nego jo premore razkošni Salomon; seme, ki ga siplje sejavec v naročje teh srečnih brežin, ki jih On sam blagoslavlja, da lahko rodé stoterni sad; kako velevala ribičem, ki so se zastonj trudili vso noč, naj še enkrat mrežo vržejo, pa veli skrivnostno isti čas poslušnim ribam, naj hité trumoma v nastavljeno mrežo; kako hodi v tihi noči po mehkih valovih, ki nocoj tako ljubeznivo k meni plivkajo pa mi šepetajo v neizmerni sreči, da so nekdam nosili Njega, po katerem vse stvarstvo koprni; kako obeta v kafarnaumski sinagogi, ki sem jo danes videl v razvalinah sicer, pa lepo ohranjenih — tamkaj obeta, da se noče nikdar več ločiti od človeških otrok, da se hoče popolnoma vcepiti v človeštvo, da ga hoče v božji ljubezni svojega Srca hraniti za večno življenje sè svojim mesom, pojití sè svojo krvjo; in ko vstane od mrtvih, pride iznova na ta breg, da se tudi poveličano obličje njegovo zrcali v tem jezeru, pa tukaj tako iskreno trikrat vpraša Petra: „Ali me ljubiš?“ in mu nato izroči vrhovno oblast v svojem kraljestvu: „Pasi moja jagnjeta, pasi moje ovce!“

¹ Wanderfahrten und Wallfahrten im Orient⁵, 385. — ² Tit. 2, 11; 3, 4.

In zazdelo se mi je, da valčki še vedno ponavljajo to rajsko vprašanje, ki so ga vjeli takrat z božjih ustnic, in po naročilu večne Ljubezni, v njenem imenu, zdaj mene vprašujejo: „Ali me ljubiš?“ In moje srce je zadrhtelo po Njem, za katerega je ustvarjeno, pa sem se sklonil in poljubil to vodo, tako posvečeno z njegovo navzočnostjo, in vse moje bitje je ponovilo odgovor prvaka apostolov:

„Gospod, Ti veš vse; Ti tudi veš, da Te ljubim.“

Josip Logar:

Iz prijateljskega življenja.

Kako se pač vara človek, ako sodi po sami zunanosti! Ni-li D... odličen v vsakem oziru, v šoli, glede vedenja, glede priljubljenosti? In vendar človeka tako očara, ko se mu popolnoma razodene! Da bi se mi ne bil! Imel bi vsaj mirne ure, živeč v dobri misli. Če koga, potem moram tega zasledovati v njegovem poznejšem življenju: koliko zla bo lahko storil s svojimi zmožnostmi, s svojo vztrajnostjo, ko ima že sedaj tak vpliv pri součencih. Manj nadarjene, naj se še tako potegujejo za pošteno stvar, mora premagati, da, javno osmešiti s svojo neugnano besedo... In kako je z nami? Še poznamo se ne vsi, kar nas je vnetih za resnico in poštenost. In ti žrtvujejo denar, razvedrilo in zabavo za svoje zle namene!

Kako mi je še v spominu ves razgovor z D...! Bilo je tisti popoldan po predavanju. Povabil me je na sprehod. „Ti izrabljaš svoj čas, kar ti ga preostaja,“ prične s captatio benevolentiae. „Zadnje tvoje predavanje ne more biti delo enega dne.“

„Snov me zanima, zato sem jo temeljito predelal, kolikor se moremo mi meniti o temeljitosti.“

„Pripomočkov za temeljitost nam vendar ne manjka. In s trudom in s količkaj prirojeno razboritostjo si upam toliko, da me ne užuga vsak, ki hoče kot nekaka avktoriteta, naj se mu v vsem slepo vdam.“

Postal sem pozoren. Ognjevitost, ki jo je hotel sicer s trudom prikriti, a se mu ni popolnoma obneslo, in pa spretnost, s katero je tako naravno začel dajati smer pogovoru, me je za hip osupnila. Nisem hotel prvi nadaljevati začete snovi; zato de on po kratkem premolku:

„Že dalje časa sem iskal priložnosti, da bi se поблиže seznanil s teboj, kaj počneš s časom, s čim se posebno baviš. Saj veš, v naših letih, z našo izobrazbo si išče človek hrane, ki je primerna in potrebna za njegov daljni razvoj. Lastne nazore, ki jih mora vendar že imeti mladenič naših let, če je duševno vsaj srednje razvit, treba utrditi, pripraviti za eventualne napade. Potom društev je to

najlaže. Zato smo ga osnovali. Seveda je stvar tako previdno urejena, da ne bo imela niti za nas niti za koga drugega nikdar nikakih posledic. Lepo število nas je, ki stvar dobro razumemo in z izvrstnim uspehom vzdržujemo. In odkrito ti povem, da se mi zelo, zelo čudno zdi, da te še ni privedel v našo sredo naraven instinkt po pametni stvari.“

„Vedo pa tudi vsi, zakaj gre?“

„Imamo redna predavanja. Sicer pa — pristopi in napravil si boš laže prave pojme o našem gibanju, nego ti morem jaz vso stvar z besedo obrazložiti.“

„Da ti odkrito povem: za vse hočem imeti svoje dokaze, in to tehtne, o vsaki stvari jasne pojme — tudi pri tej zadevi ne bom delal izjeme. Kaj hočete z vašim društvom — katera sredstva rabite v dosego svojega namena? Skratka, prijatelj, povej mi odkritosrčno načela vašega društva.“

„Sem slutil, da boš ti najprej po tem vprašal. Vsi niso tako storili. Odkrijem ti torej to zadevo. Če te pridobim — dobro; če ne, se tudi ne bojim nobene ovadbe. Zavarovani smo pač tako, da se nam ne da zlepa blizu. Ovadba škoduje denunciantu samemu. Misliš li, da se nam podaje veda, znanost v tistem obsegu in s takega stališča, kot ga zavzema današnji učeni svet? Prvič ni časa, ker nam morejo podati v tako pičlih urah le rudimente. Ta se pač lahko strinjajo do gotove meje v vseh strankah in v vseh naziranjih. Arhimed, Newton, Euler, Carnot so pač povsod in od vseh priznani. A treba je ene same napačne premise — pa si lahko obrne vsak po svoje vso umetnost in znanost. To ne sme biti! Čuvajmo sveto vedo našo! In če jo diletantje izrabljajo v svoje namene, kakršni niso dani vedí po njenem bistvu — potem naskočimo oskrunjevalce svetih reči — rešimo vedo trdih, sramotnih spon! Ljudstvo nas čaka, ljudstvo nas vzdržuje: prejme naj za hvaležno povračilo resnico, samo čisto resnico. Naše ljudstvo je v predsodkih. Predvsem velja, pokazati ničevost teh predsodkov. Pa ne le sè samo besedo: ljudje naj vidijo naše delo, naše blage namene, našo vztrajnost, našo moralnost — pa naj potem sami sodijo, ali jih osrečuje čista resnica, kot jim jo ponujajo možje razuma, ali pa potvara resnice, kot jim jo vsiljuje izvestna klika. V ta namen smo se združili, da iščemo, kaj je prav, da presojamo stvari, ki se nam podajajo kot nekak „noli me tangere“, da te spake ovržemo z nepobitnimi dokazi, da si obvarujemo prostost mišljenja. Nemoralnosti pa ne trpimo nobene, bodisi v ti ali v oni stvari. Nerazvit organizem je po naravi navezan na vse to, kar njegov razvoj pospešuje; ogibati se mora ne samih ekscesov, marveč popolnoma vsega, kar njegovo okrepitev količkaj moti in zadržuje. Popolni abstinentje smo v vsem, kar nam količkaj škoduje, kot nekdanji agonisti v areni. Telesnih pokvek, ki jim gleda nenravnost iz vsakega uda, ne moremo rabiti...“

„Precej že vem. A dovoli neka vprašanja, ki se jih nisi upal sam naravnost dotekniti. Šele potem morem izreči svojo sodbo. Po vsem tem, kar si izpovedal, je vaš namen boj za samosvojo, avtonomno znanost: očistiti jo vsakega stika z nadnaravnim razodetjem. In vendar ni opazati v vašem verskem življenju posebnih znakov tega vašega nasprotovanja?“

„Parva parvum decent. Kdo bo pred časom razodeval svoje namene in načrte? Cui bono? Najslabša stranka je stranka kričočev. Mi molčimo z besedo, molčimo z vedenjem, molčimo z dejanjem. Vrhutega nam nareka ta molk konvencionalnost, kultura, socialno življenje. Smo povečini ne ravno iz bogatih rodov, mnogi so navezani na podpore raznih dobrotnikov. Treba zato v vsem obnašanju previdnosti, da prezgodaj, kot bi bilo prav za nas in za našo stvar, ne razočaramo vseh, ki nas podpirajo z nado, da bomo nasledniki njihovih idej — če ne še kaj več. Ne bilo bi li kruto sestrice, bratce, stariše, ki trpe pomanjkanje na lastnem telesu, da se izobrazuje tvoj duh, prezgodaj motiti v sladkem, osrečujočem izvrševanju ljubezni? Cinizem, hinavščina se to zdi na prvi pogled — a je le smotrno prilagodenje še nerazvite moči na realne razmere. Značaj pri tem ne trpi, ker izvira to ravnanje iz principa, pač pa se srce navadi suhega, računajočega razuma že v zgodnjih letih. Mi se razvijamo po svoje — a vendar prav dobro shajamo s katehetom, sè stariši, z dobrotniki, prijatelji, pa naj so nam tudi po svojem osebnem prepričanju še tako nasprotni. Toleranca! Ni Napoleon zmožel pred časom streti cerkvene avktoritete, marveč je bilo ravno to začetek njegove katastrofe — mora pač naše ravnanje vsak trezno misleč le pohvaliti.“

„In o narodnostni ideji nisi ničesar omenil?“

„Narodnostna ideja? Medel pojem, ki ga včasih potrebujemo — in tedaj ga poudarjamo — včasih pa nam dela le ovire v naših računih — in tedaj smo lepo tiho. Ideje vendar niso vezane na grudo — in mož, ki jih hoče širiti, mora imeti prost pogled daleč preko domačega praga. Ko bi ne bilo te ovire — ko bi ne bili naši ljudje fanatizirani s to idejo — koliko uspešnejši bi bil vpliv od drugih, že zdavnaj probujenih narodov. Tako pa si stoji premnogokrat inteligenca — celo slovstvo narodov nasprotno, dasi so po duhu sorodni. Zato treba zagovarjati načelo: narodnostna ideja bodi sredstvo, ki ga treba previdno rabiti, zdaj pozitivno, zdaj negativno. Že sedaj ti lahko povem, da dobiš v našem taboru dijake raznih narodnosti. Malenkosti naj nas več ne ločijo, ko se nam treba braniti zoper skupnega, močnega sovražnika. To misel hočemo, moramo širiti.“

„Kako močni pa ste v tvarnih zadevah?“

„Pomočkov nam sicer ne manjka za knjige, časopise, dopisvanja. V drugih stvareh pa se moramo omejiti. Imamo pa navdu-

šene člane, dasi so z doma ubogi. Nekaj jih je, ki jim doma pribore z največjim trdom par kronic na mesec, in zato mora doma vse delati in stradati. In vendar dijak tudi od teh vinarjev daruje za društvene namene; sam varčuje in strada, ali pa drugače nadomesti darovane krajcarje. Vstopi — in seznanil se boš z mladeniči, ki so zdavna zavrgli in obsodili popivanje in lenarjenje in ki svoj čas vestno in pametno izrabljajo.“

„Mislim, da vem dovolj, in da ti smem brez ovinkov povedati svoje mnenje. Predvsem ste bili — ker duševno nezreli in negodni — speljani na led, pa naj vodi vso stvar kdorkoli. Resnico hočete osvoboditi? Kdo vam jo krati? Zdavna je že tu, javno se oznanuje, brani, zagovarja sama sebe. Čisto resnico hočete — in silite z zavezanimi očmi, zamašenimi ušesi svojo pot, kot da bi od vas izhajala vsa resnica. In jo iščete tam, kjer se je, kar je dovolj dokazano, najbolj potvarjala. Je pač vseeno, kdo me uči enačbe in kako metodo pri tem rabi — ni pa vseeno, kdo in kako me kdo uči, sebe, svet in Boga spoznavati. V teh stvareh si bom iskal z vso previdnostjo pravega učitelja. Samo napadanje, ne da bi se šlo stvari na dno, je strankarsko — in tako važne reči ne bom slepo zaupal strankarstvu. Odkrito ti tudi povem, da se mi zdi malenkostno, se sredstvi, s katerimi se mišljenja šele vadimo, da bomo znali svoj čas prav misliti in prav govoriti — upati si na tako močno stavbo, kot je katoliška resnica. Nisi je sicer naravnost imenoval, a zvenelo ti je skoro za vsako besedo: mi hočemo boj zoper katoliško resnico.

Studi se mi pa hinavščina, ki jo uganjate. O da, lahko je, svojo slabost, svojo neznačajnost prikrivati z besedo sredstvo, pomoček v dosego namena — in izrabljati nje na tak način, ki jih mislite napasti, kakor hitro boste za napad dovolj močni. Veste sami, da bi marsikdo prenehal z modrovanjem o zatirani, vklenjeni resnici, ko bi nehalo podpiranje.

Narodnostna ideja — da je sam pojem? Da, za plitveže. Narodnostne ideje ne frčijo same po salonih in dvoranah, marveč narod, ljudje, sovaščani, sorodniki, sosedje, prijatelji so, ki morejo sprejemati potom sebi umevnega jezika kulturo, vero, blagostanje, in to v tem obsežnejši meri, čim bogatejši je njihov jezik, čim obširnejši je. In če grešim zoper materin jezik, ne grešim zoper prazno idejo, marveč zoper nje, ki jih oškodujem na imenovanih dobrinah. Tako zdrav razum ne preganja narodov, ne hujska enega zoper drugega — a se poteguje za materin jezik pri najzadnjem vaščanu; zakaj vsaka prememba materinske govornice je nenaravna, združena s hudimi krizami, ki se končajo s katastrofo v moralnem, zasebnem, socialnem in verskem življenju.

O veri pa, ki jo vaš slavni zbor proglašja na mah za sredstvo svojih namenov, dočim ji vsi pametni ljudje priznavajo vitalni pomen, jo označujejo kot centrum vsega našega življenja — midva

ne bova razpravljala. Saj namenoma zametuješ pomočke, ki bi te v nji potrdili in ti pokazali vso plitvost in ničevost nasprotnih napadov, saj iščeš samo z nasprotnim taborom stika — tu bi bilo vsako besedičenje in prerekanje škodljivo ...“

Nato sva se molče razšla. Le z rameni je skomignil po mojih zadnjih besedah. Potuhnjeni, hinavski značaji, če so količkaj odvisni ali se sicer čutijo slabejše, skrivijo svoj hrbet, kakor hitro se jim kdo odločno ustavi. Kak bič si mnogi pletejo za prihodnost sé svojimi podporami, a se tega še niti ne zavedajo!

Z Mirkom se morava posvetovati, kako bi mogli uničiti vpliv nevarnih elementov. Mirkova priljubljenost pri tovariših, njegova ljubeznivost, njegova moška, značajna načelnost mora imeti pri tej stvari najlepše uspehe. Da bi odkrita poštenost ne imela na mlade, zdrave značaje vsaj toliko vpliva kot pritajena zloba ...?

Pozno v noč je že bilo, ko me je gospod odslovil. „Tako je,“ je dejal; „značaj se pokaže zgodaj v mladosti. In če ga vztrajna pridnost ne ravna in vodi, sé razvijejo slabosti, ki se sprva zde še malenkostne, v hudo zlo.“

Mladina misli. In čim bolj se čujejo tožbe, da gineva idealizem, tem bolj se je bati, da so se v navidez mirnem, skritem srcu že narodili gotovi načrti, nazori, ki bodo temu in onemu povzročili še mnogo grenkih ur.

In da se jih tako veliko izneveri boljšemu prepričanju in krene v drugi tabor kakor hitro samo more?

Nekaj povse drugega je namreč, capljati za idejami drugih, ker te razmere k temu silijo — in nekaj drugega, delati za idejo, ki je v tebi pognala korenine, ki jo sam ogrevaš z ognjem svojega srca, ki je tvoja.“

Prof Fr. Pengov:

Čemu pevec poje?

Jezik je sredstvo, s katerim izražamo svoje misli in vse, kar nam vznemirja srce; tudi ptice imajo svojo govorico. Skupina zvokov, ki se izlivajo iz ptičjega grla, tvori ravno njihov jezik. Res, da mi ljudje ne razumemo tega jezika, toda to tudi ni potrebno, glavna stvar je, da se ptice same med seboj razumejo.

Ptice se v svojem jeziku zabavajo, si izražajo razne občutke, se kličejo in vabijo, svarijo druga drugo o nevarnosti, si dokazujejo medsebojno nagnenje in ljubezen, ki jim ogreva drobna srčeca.

V ta namen imajo vse ptice, v prvi vrsti pa pevke, poseben ustroj za petje pod jabolkom takozvani larynx. Če opazuješ, cenjeni

bravec, kanarca, kadar drobi z vso močjo svojo neutrujeno pesem, da ti skozi ušesa leti, tedaj vidiš, kako plovejo mala prseca gori in doli, kot mal kovaški meh. Tu je sedež pevske umetnosti. Vsaka ptičja vrsta mora imeti očitvidno posebno ustrojen pevski aparat, ker ima vsaka čisto svoj način petja; čížek ima torej anatomsko drugačen ustroj od liščka, slavček drugačen kakor ščinkovec. V čem pa da so finese teh razlik pa presega dosedanjo modrost človeško; saj tudi med pevskim grlom samca in samice ne opažamo niti sence kake razlike in vendar samica ne poje.

Tako umetno, tako mojstrsko je uravnano to ptičje godalo, da ga človek, ki hoče priti sleherni stvarici do dna, ne more doumeti: čast in hvala Bogu, da je obdaril naše krilatce s tako mojstrskim orodjem!

Pa ima li ptica tudi posluh, me vprašaš nehote. Ne morem si misliti drugače, nego da rečem: Govorica in posluh spadata skupaj; brez posluha ni govora, še manj pa petja. Človek, ki je izgubil posluh, izgubi polagoma popolnost svojega jezika, kajti manjka mu ravno kontrole za govor: posluha. In če mlad dijak ali šolarica ne spravi iz sebe pesmice za počen groš, ne prilastujemo krivde njenemu grlu, ampak pravimo naravnost: posluha nima!

Med posluhom in posluhom pa je razlika kakor med nebom in zemljo. Pri Matičnem koncertu v Unionu so bili navzoči med drugimi tudi: mlada deklica sè šestimi leti, njen oče, bogat trgovec, ki pa svoj živ dan ni imel opraviti s petjem in godbo, zraven njiju pa je sedela muzikalno izobrazena gospa. Vsi so slišali grmenje bojnih trum v Jeftejevi prisegi, vsi zmagoslavne speve ovenčanih devic, hiteč naproti junaku - zmagovavcu, vsi obup nesrečnega očeta . . . ; toda kako različen je bil ta posluh! Vsak izmed treh je imel svoj vžitek, vsak svoje občutke in svoje misli.

Kakšen mora biti pač posluh ptice pevke! Iz čudovitega petja nekaterih moramo sklepati na naravnost čudovit posluh, vendar pa podoben človeškemu. Kajti, kako bi se sicer naučile ptice izgovarjati človeške besede, kako posnemati naše melodije. Pomislite le na govorniški talent papige ali skorca, na umetnost oponašanja pri krokarju, šoji ali ameriškemu oponašavcu.

Tudi si utegneš napraviti, prijatelj moj, ki ljubiš kanarca v kletki na steni in imaš na razpolago klavir, majhen, zabaven poskus: Če zaigraš ljubek napev, kako rad in pazljivo posluša tvoj pevec in ti nastavlja zdaj eno, zdaj drugo uho. Pa ne dovolj, kmalu se vplete njegova pesem harmonično v tvojo melodijo. Par udarcev, spremenil si tonov način. Takoj umolkne začuden tvoj pernat tekmeč; morda pa se ti pridruži čez nekaj časa v novem tonovem načinu, v začetku nejasno sem in tje tipajoč, poskušajoč s posameznimi toni, dokler mu zopet ne privre iz grla harmonično v polnem tonu.

Ptice se vabijo s svojimi glasovi in svarijo pred nevarnostjo.

Koklja na dvorišču daje brez prestanka znane glasove, s katerimi drži skupaj nemirni narodič mahnatih kebčekov. In če sta dve koklji skupaj sè svojima družinama, pozna vsak mladiček natančno glas njegove matere.

Macka se plazi po dvorišču; hudoba njenega srca bi rada odnesla nežno pišče na svisli. Koklja vidi in spozna tatico, daje čuden glas in prekopicajoč se in na pol leteč iščejo mladički varne materine bližine.

Visoko v zraku, nedostopno človeškemu očesu, se vrti majhna, črna pika kragulja-kokošarja. Čuječe oko skrbne koklje ga je že opazilo; svarilen klic, toda popolnoma drugačen kakor preje, se razlega in zopet vre skupaj mladi svet, dokler ni nevarnost pri kraju. Mirno tekcajo mladiči po dvorišču, tu mrveč malega črvička, tam se obotavljajoč nad hroščem, ki še na pol živ miga z vsemi šestimi. Kar zaide — saj veste, kakšni so otroci! — mali nepridiprav blizu gnojnične jame. Pozorna starka je že opazila nevarnost, svarilen klic in mali iztaknež urno odbeži od nevarnega mesta, pa ne pod materino krilo, kajti bil je to zopet popolnoma drugačen glas, ki ga je umelo pišče pravilno pojmiti.

Zadaj za dvoriščem se razprostira bazar, obrobljen z gostim gozdom ločja in trsja. Na obisk je prišla raca z obilno mlado družino, ki jo uči raznih umetnosti: plavati, se lepo gosposko potapljati, stikati po blatu za slastnimi polžki in vodnimi ličinkami. Toda visoko nad njimi že vozi zlobni sokolič, pripravljen, da se spusti sleherni trenotek na veslajočo skupino in si preskrbi dobro južino. A starka, opazivši nevarnost, zakliče svojim otročičem — cela potapljavška šola skrije bliskoma komulico in le vedno širši vodni kolo-barji na zelenkasti gladini kažejo prekanjenemu roparju, kje se je skrila njega sreča.

V zelenem bukovju živi krasni ščinkovec. Njegov navadni glas, ki ga ima vedno naprodaj, je kratek, zamolkel »jip-jip«. Pravi vabilni glas pa, ki mu je dal tudi ime, pa je jasen, vesel, doneč »čink«. Značilni ta glas uhaja ubogemu pevcu celo ob zimskih dneh, ko občuduje kot kožuh goste snežene kosmiče, kako padajo na zemljo.

Sčinkovec crčinka,
sneg pa naletuje ...

(A. Hribar, Tihotapčeva žena.)

Tudi škorec je krščen na svoje ime po vabilnem klicu, ki zveni kot nekaki »škooar, škooar«, ravno tako plaha, krasna zlatovranka, ki ima za vabilo visok gavranji »raker, raker«. Zelo raznovrsten je vabilni klic krivokljunov »gip, gep, cok«, primeren vedno raznim smotrom.

Ptica se spozna po perju, pravi sicer pregovor, toda v gozdu to le malokedaj, večinoma jih moremo spoznavati le po glasovih.

Naši gozdje skrivajo celo skupino ptičev, ki imajo skupno geslo, glaseče se na »cit, cit«. Da si predstaviš te glasove, spomni se le na sinico, posebno mično dolgorepko, ko obira v družbi jesensko drevje razne golazni.

Čuj, ptičica seničica,	Se smeja kukovca: ku ku,
gosposka bela ličica	mé k solncu pojdemo domu;
zapela pesem: cificuj,	od njega smo krilatice
za zimo gorko se obuj,	čemu bi nam copatice
za zimo!	za zimo!

(Vida Jerajeva, Jesenska.)

V to družbo prištevamo tudi dleska, plezavta, brgleza, veliko penico, taščico, strnada. Skupni glasek je časih živahno vesel, časih melanholičen, zlasti v bolj otožnih letnih časih.

Glej! drevje po gozdu rumeni,
pero za peresom na zemljo pada;
iz redkega grma se pesem glasi,
otožna pesem samca strnada. (Stritar, Jesenska sreča.)

Na kak način imajo ptice, ki niso nič v sorodu, skupni vabilni glas? Tudi ta čudna naprava ima svoj globlji temelj. Imenovane ptice se zbero izgodivši svoje mlade na jesen v večje družbe, ki se klatijo okoli namešane iz raznih vrst. Časih se jim pridruži tudi kak detal, ki je potem vodnik tej hajduški četi. Skupni glas je tista notranja vez, ki veže cigansko družbo kraljičkov, dolgorepih, domačih, gozdnih in čopastih sinic, brglezov in drugih, skupaj; ta glas je poveljni jezik, je diplomatsko vabilo naštetih ptic — gotovo čudovita naredba v življenju ptice.

Zadaj za ribnikom, kjer nam je pogreznil roparski sokol pridno račjo družinico, se razprostira rodovitno polje. Ravno gredo domači otroci veselo ščebljajoč na polje, da si natrgajo modrih centavrij (plavic) in preširnih karminov, o katerih tako lepo zvenijo Bisernice:

Mak, mak, mak
sredi polja kima
mak, mak, mak
rdečo kapo ima. (O. Zupančič.)

Splesti si hočejo vencev ter ž njimi ovenčati trpečega Odrešenika na kamenitem sè zelenim mahom porastlem križu ob potu. Nenadoma naletijo na družino jerebice; veselja vriskajo dečki in ploskajo deklice, sleherni si hoče vjeti eno pišče in ga vzeti seboj. Toda komaj je spoznala mati nevarnost svojih ljubčkov, že zažene čuden glas — in kakor bi jih bil veter odnesel, nikjer ni več ne duha ne sluha o kaki živalici. Ena se je potuhnila pod veliko prsteno kepo, druga za robat kamen ob meji, tretja je počenila pod osatov list, četrta v gost šop plevela. Le putko še vidijo presenečeni otroci in hite za njo skozi šumljajoče žitno valovje. Pa zdajci se dvigne tudi ta in zleti nazaj k svojim malim. Vesel, vabeč glas in še utripajočih srčkov se vrnejo kebčeki nazaj k zvesti materi.

Marsikje v naši domovini je še dovolj, to je preveč mokrih, deloma močvirnih travnikov. To je pravi paradiž lepega čopastega v i v k a ali p r i b e. Kovinsko zeleno je ne samo njegovo perje, ampak tudi jajca imajo čudovito varovalno barvo — zeleno za med zeleno travico. Iz bližnjega gozda jo je nameril lisjak proti travniku. Toda že prva priba, ki je opazila zvitorepko, zažene neznanski vrišč. Cela okolica razume ta klic, kajti od vseh strani vršijo skupaj pribe kot povodenj in obletavajo potuhnjeno, izdano rdečko. Bojni krik je vedno silnejši, vse kar leze in gre pod imenom priba ali vivek iz cele okolice se zaganja besno proti skupnemu sovragu. Taki peklenški »mačji godbi« se ne more trajno upirati niti lisjak, urno stisne rep, a priseže vražjemu rodu ob prvi priliki krvavo osveto.

Ali si že videl, dragi moj, skobčevo gnezdo? Če ne, pojdi z menoj v veličasten gozd stoletnih hrastov in bukev, kjer vem za gradič tega roparskega viteza visoko gori med rogovilami. Starih ravno ni doma. Postaviva se v bližino drevesa z gnezdrom. Veselo pojo drozgi, živahno cvrče in si nagajajo skorci, taščice in drugi pevcu kažejo, kaj da premorejo. Čakava, čakava četrt, čakava pol ure. Ali ne bo gospodarjev domov? Krog naju vse polno glasnih pevcev. Nenadoma se oglasi — kako čudno ti je pri srcu! — od ene veselih ptic ne ravno močan, a popolnoma tuj, preprost, zelo značilen, markanten ton, — svarilni klic drozgov. Ta sedi na visokem zelenem macesnovem jamboru in je opazil prvi bližajočega se tolovaja. Podobne, tihotne glaske čujeva skoro v istem hipu še tu in tam in v trenutku zavlada na mestu veselega, živega vrišča grobna tišina. V tem pa že završi nad nama roparski skobec, ki se poganja izurjeno skozi vejevje do gnezda. Ta prizor ti ne izgine iz spomina žive dni!

Tako se skuša obvarovati ptičji svet nevarnosti s svarilnimi klici. Podobni smo si v tem. Če se prestrašiš, če se začудиš, nehoté ti uide »o jej! o joj! aj! aj!« Podobno se izvije v trenutku nevarnosti iz ptičjih prsi tesnoben vzklik in vse družice v okolici razumejo ta glas in se ravnajo po njem. Da pa celo mladiči v gnezdu ali mlade ptice, ki so ravnokar zapustile zibel, poslušajo svarilni glas svojih starih, brez vsake skušnje življenja, brez vsakega pouka, to nam jasno kaže, da vsega tega ne delajo zavedno in premišljeno, da se v tem oziru razlikujejo od ravnanja človeškega, kakor se noč od dneva, da vse to dela v njih mila roka Očetova, o kateri vé že vsak mlad šolarček, da

krasni svet iz nič stvarila
nam je božja roka mila.

Zanimivo zgodbo pripoveduje sloveči naravoslovec Altum, ki potrjuje gorenje misli:

»Moj prijatelj je našel na peščenem produ ob reki štiri še s puhom odete mladiče malega deževnika (Flußregenpfeifer). Dokler je dajala stara ptica od daleč svarilne glasove, so se delali mladiči

mrtve. Naj jih je jemal prijatelj v roke ali jih polagal na tla, naj jim je odpiral ali zapiral trepalnice, mali komedijantje se niso zgenili, ampak ostali kot mrličji v umetni poziciji. Če jim je odprl oči, jih niso zaprli in narobe. Naj jim je položil glavico na eno ali drugo stran, mirno so obležali, z nobenim udom ni trenil noben izmed teh čudovitih prstenorujavih malčkov.«

Kaj hočemo drugega k takim dogodkom, kakoršnih mrgoli v naravi vse polno, kakor vzklikniti: Narrabo mirabilia Tua Domine in operibus Tuis!

Andrej Uršič:

Navod za šahovo igro.

(Dalje.)

Za zgled angleške igre (začetka) ponovi v družbi sledeči dve partiji.

Partija 14.

Beli: Rosenthal. Črni: Anderssen.

1. e2 — e4	e7 — e5	18. Db3 — a2	Da8 — a6
2. Sg1 — f3	Sb8 — c6	19. Th1 — e1	c7 — c5!
3. c2 — c3	f7 — f5	20. c3 — c4	c5 × d4
4. d2 — d4	f5 × e4	21. Ke1 — b1	d5 × c4
5. Sf3 × e5	Sg8 — f6	22. Te1 × e4	Le6 — f5
6. Lc1 — g4 +	Lf8 — e7	23. Kb1 — a1	Lf4 × d2
7. Lf1 — b5	0 — 0	24. Te4 × d4	Lf5 — e6
8. Dd1 — b3 +	d7 — d5	25. Td4 × d2	c4 — c3
9. Se5 × e6	b7 × c6	26. Td2 — d6	Dab × d6
10. Lb5 × c6	Lc8 — e6	27. Td1 × d6	Le6 × a2
11. Le8 × a8	Dd8 × a8	28. Ka1 × a2	Tf8 × f2
12. Sb1 — d2	Le7 — d6	29. Ka2 — b1	Tf2 × b2
13. h2 — h3	Sf6 — h5	30. Kb1 — a1	Tb2 × g2
14. Lg5 — e4	Sh5 — f4	31. Td6 — c6	Tg2 — g3
15. Le3 × f4	Ld6 × f4	32. h3 — h4	h7 — h5
16. 0 — 0 — 0?	a7 — a5!!	33. Ka1 — b1	Tg3 — g4 in dobi partijo.
17. a2 — a3?	a5 — a4!		

Partija 15.

Beli: C. Carls. Črni: H. Süchting.

1. e2 — e4	e7 — e5	13. Lf1 — e2	Dg4 — f5
2. Sg1 — f3	Sb8 — c6	14. Le2 × h5 +	Df5 × h5
3. c2 — c3	f7 — f5	15. Ld4 × g7	e4 — e3!!
4. d2 — d4	f5 × e4	16. Lg7 × h8	e3 × d2 +
5. Sf3 × e5	Sg8 — f6	17. Ke1 × d2	Dh5 — g5 +
6. Dd1 — b3?	Dd8 — e7	18. Kd2 — e2	Dg5 — g4 +
7. Lc1 — f4	Se6 × e5	19. Ke2 — f1	Dg4 — h3 +
8. d4 × e5	Sf6 — h5	20. Kf1 — e1??	Dh3 — g2!
9. Lf4 — e3	De7 × e5	21. Th1 — f1	Dg2 — e4
10. Le3 — d4	De5 — f5	22. Ke1 — d2	Le7 — g5 +
11. Sb1 — d2	Lf8 — e7	23. f2 — f4!?	Lg5 × f4 +
12. g2 — g4?	Df5 × g4	24. Tf1 × f4	De4 × f4 +

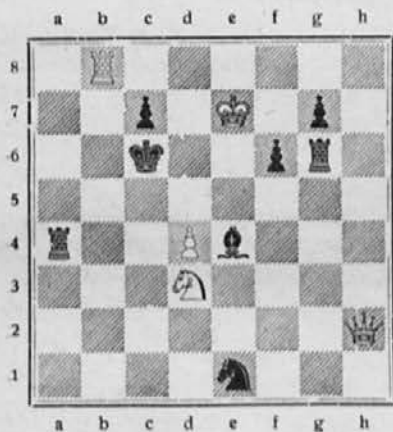
25. Kd2 — d3	Df4 — f3 +	30. Kc4 — b4	De2 × b2 +
26. Kd3 — d2	Df3 — f2 +	31. Dd5 — b3	a7 — a5 +
27. Kd2 — d3	d7 — d5!!	32. Kb4 — c5	b7 — b6 +
28. Db3 × d5	Lc8 — f5 +	33. Kc5 — d4	0 — 0 — 0 +
29. Kd3 — c4	Df2 — e2 +		in beli se vda.

Ima sicer angleška igra v tretji potezi za črnega odgovor ... d7 — d5 in pa 3... Sg8 — f6. Na prvo sledi navadno 4. Lf1 — b5 ali pa tudi Dd1 — a4; na drugo pa kakor v navedenih partijah 4. d2 — d4. Pripomniti je da se angleška igra zelo malo prakticira! Navesti jo je pa potrebno — zaradi celokupnosti.

Sledeče naloge podamo danes v rešitev, kdor pogodi rešitev, naj jo pošlje A. Uršiču, župniku v Št. Lovrencu P. Kormin, Biljana. Razpišemo za pravilno rešitev vseh nalog: 1. Staroslovenski slovar in berilo (Miklošič); 2. Sammlung leichter Schachaufgaben 3. Teil, vezan; 3. Lično vezan I. letnik „Mentorja“.

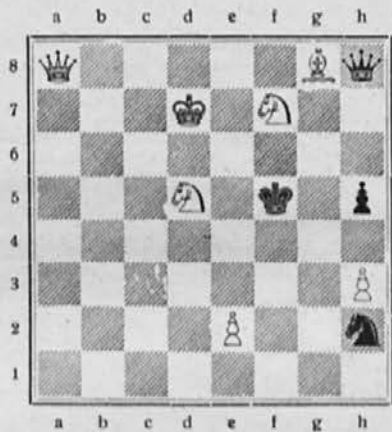
Rok za rešitev je do 31. avgusta (poštni pečat). Pri enakih izdelkih odloči žreb.

Naloga 6. (A. Uršič.)

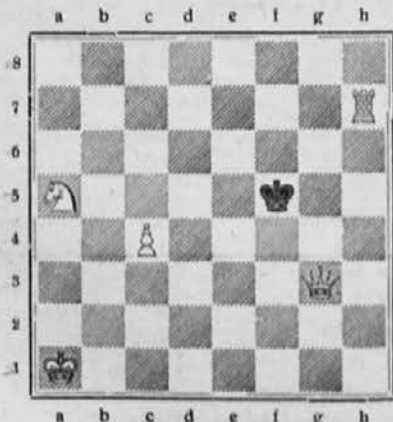
mat v 2. potezi.

Naloga 7. (A. Uršič.)

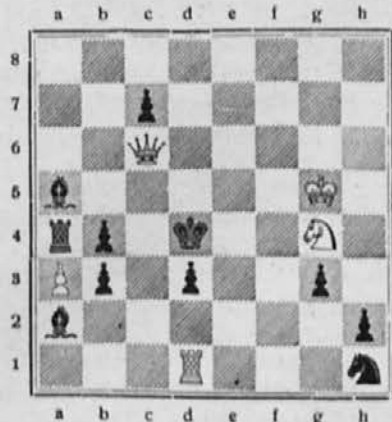
mat v 2. potezi.

Naloga 8. (A. Uršič.)

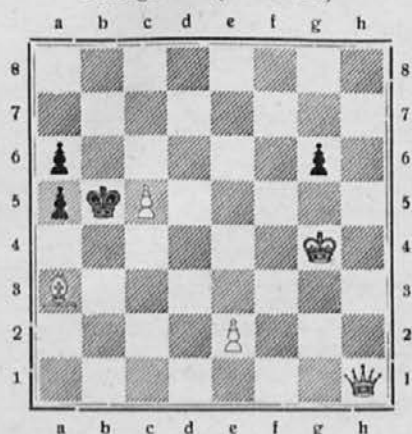
mat v 3. potezi.

Naloga 9. (A. Uršič.)

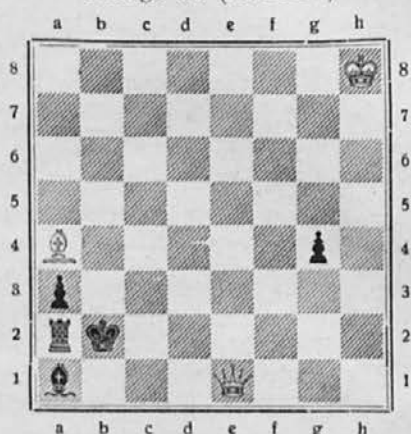
mat v 3. potezi.

Naloga 10. (A. Uršič.)

mat v 4. potezi.

Naloga 11. (A. Uršič.)

mat v 5. potezi.

Opazke k nalogam. Nalogi 6. in 8. sta iz zaspalega turnirja: Armeeschachzeitung 1907. K nalogi 8. pravi urednik: Wir empfehlen speziell diese reizende Aufgabe dem Studium unserer Löser. Man sollte es kaum für möglich halten, daß man mit fünf Steinen das geforderte Thema (Matsetzung in drei Varianten mit derselben Figur auf verschiedenen Feldern) in dieser Qualität darstellen könne. Nalogi 7. in 11. sta originala „Mentorju“; naloga 11. ni težka, naloga 9. je poprava iz turnirja Časopis českých šachystov 1909; naloga 10. pa poprava iz „Deutsche Schachzeitung“ 1910.

Drobiž.

Faber. Znano je, da je pesnik Viktor Hugo imenoval slovitega naravoslovca I. H. Fabra „Homerja žuželk“. Pisatelj „Zgodovine naravoslovja za mladino“ je že star 78 let. Stanuje v vasi Serignon (Vaucluse) na Francoskem, kjer je praznoval 3. aprila t. l. šestdesetletnico, odkar deluje kot naravoslovec. Te dni, tako poroča list La Croix od dne 10. aprila 1910, ga je vprašal eden njegovih posetnikov: „Ali verujete v Boga?“ In kaj je nato odgovoril Faber? „Ne morem reči, da verujem v Boga, ker moja vera vanj je tako živa, da moram reči: vidim Ga. Kajti brez Njega ne morem razumeti ničesar, če bi Njega ne bilo, bi mi bilo vse zagonetka in tema. Ne samo, da sem to prepričanje ohranil, temveč sem si ga naravnost pomnožil in izboljšal, kakor bode te videli. Vsaka doba ima svoje nore domišljavosti. In atelzen smatram za tako noro domišljavost (lubie). To je bolezen sedanjosti. Prej bi me iz kože dejali, kot pa iztrgali iz srca vero v Boga.“

Bahanje z imenitnimi znanci obsoja dr. Foerster — povemo bolj na kratko — takole: So zvezde, ki imajo svojo lastno

svetlobo in se torej svetijo same od sebe, pa so zopet zvezde, ki nimajo svoje lastne svetlobe in se svetijo le tedaj, če jih obseva kako solnce, kakor n. pr. naša zemlja. Takim temnim zvezdam, ki blišče le v tuji svetlobi, so podobni tisti ljudje, ki se bahajo s svojimi imenitnimi prijatelji in znanci. Navaja klasičen primer, ki ga doslovno prestavljamo: če n. pr. pripoveduje kak tak bahač svoje popotne dogodke, vedno omeni kaj sličnega: „Moj prijatelj, grof Hasenstein, mi je priporočil to in to zdravilišče. Potoval sem torej tja, k sreči ne sam, ker v kupeju sem dobil pravega tajnega svetnika Schulzeja, sorodnika moje žene. „O, dober dan, g. doktor,“ me pozdravi, „da Vas vendar enkrat zopet vidim. Slišal sem od ekscelence Kühlemanna že prav veliko o Vas, ker se pa vedno sučete samo v teh krogih, nimava dosti drug od drugega.“ V enem stavku je navedel tri imenitne znance, ki naj bi ga osvetili s svojo lučjo. Tak priznava na tihem sam pri sebi, četudi nevedoma: jaz sam nisem nič, nisem samosvetla zvezda, ampak si moram izposoditi svetlobo pri drugih. Taki ljudje nimajo pra-

vega ponosa; ker sicer bi se potrudili, da bi tudi sami kaj postali in kaj koristnega storili, da se jim ne bi bilo treba samo z znanci in prijatelji postavljati, ampak bi bili lahko ponosni na svoje pošteno delo. Taki tudi nimajo skromnosti; ker sicer se ne bi tako gnetli za pozornost ljudi in se jim vsiljevali s svojimi imenitnimi znanci. Znana je basen „o sraki in pavovem perju“. — Najubožnejši človek, ki je ves preobložen s poštenim delom, drugim v pomoč in korist, se sveti jasneje in dalje, kakor vsi bahači, pa naj bi občevali tudi s samimi cesarji in ministri in bili v sorodu s samimi tajnimi svetniki. (Lebenskunde p. 206.)

Nekaj misli o ljubezni do domovine.

Dr. Foerster je zapisal o tem nekako te-le misli: Človeku je naravno, da ljubi svoje stariše. Kdor jih ne ljubi, z njim ni govoriti! Kaj bi govoril s kamenom?! Enako naravno pa nam je, da ljubim svojo domovino. Kdo bi ne ljubil zemlje, kjer se je rodil — naroda, čigar duh in bistvo je vdihaval, kakor zrak svojega rojstnega kraja — jezika, v katerem so mu njegovi dragi kot otroku razodevali najvažnejša čustva in mu govorili besede tolažbe, saj človek ni samo otrok svojih roditeljev, ampak tudi otrok svojega naroda.

Pri tej nam tako naravni ljubezni do domovine, pa je paziti, da človek ne postane krivičen drugim narodom in deželam. In ker nam pravičnost in obzirnost do njih ni naravno prirojena, zato si jo moramo vzgojiti s pametnim in treznim premišljevanjem. Kaj pa naj premislimo v tem oziru? Kakor noben človek ni sam sebi zadosti, ampak potrebuje za svoj dušni in telesni razvoj ter obstanek mnogoštevilnih neposrednih in posrednih dobrotnikov pa podpornikov, tako je tudi z deželami in narodi. Noben narod ni sam sebi zadosti, ampak potrebuje kolikortoliko tudi od drugih za svoj obstanek in napredek. — Čim bolj izobražen je kdo, tem skromnejši je; ker se zaveda, kako malo ima sam od sebe in kako veliko je število njegovih dobrotnikov. In čim večji in izobraženejši je kak narod, tem manj bi se smel napihovati in tem skromneje naj bi govoril o svojih vrlinah in delih. (Lebenskunde p. 176 squ.) Tem pametnim besedam pripomnimo, naj bi jih trezno premislili Foersterjevi rojaki Nemci. Kje je več ošabnosti, kakor pri Nemcih! Zlasti nam Slovencem vedno očitajo, da smo bili barbari in da so nas oni vzgojili. Prašamo: kje bi bila njihova kultura, ko bi jih ne bili Slovenci ščitili proti Turku s svojimi hrbti? Lahko za pečjo, v miru modrovati, ko drugi hišo branijo.

Nekaj o prezidentu Lincolnu. Abr. Lincoln je bil 16. predsednik ameriških

Zedinjenih držav, in sicer od leta 1861. do 1865., ko je umrl nasilne smrti, ustreljen od južnoameriškega fanatika, glediškega igravca Bootha. Njegovo življenje je bilo zelo pisano. Rojen je bil kot sin ameriškega kmeta - farmerja. Potem je bil sam kmet, nato čolnarski hlapec na Mississippiju. Za tem se je lotil trgovine. Bil je pomočnik, začel kmalu na svojo roko, a je »bankrotiral«. Potem je postal zemljemerec. Pustil je tudi ta posel in postal poštar. Tudi tega se je naveličal in postal advokat. Pozneje je bil voljen za poslanca in se je kot tak zelo boril za odpravo sužnosti. Bil je naposled voljen za predsednika in je leta 1862. v resnici odpravil sužnost, vse sužnje pa proglasil za svobodne. Bil je značajan mož, ki se je s svojo močno voljo povzpел od hlapca do prezidenta. Žal, da je tako tragično končal svoje življenje. — O njem nam pripoveduje dr. Foerster to-le zanimivo anekdoto: Nekoč je jezdil Lincoln na izprehod. V močvirju ob poti zagleda svinjo. Z vsemi svojimi močmi se je žival trudila, da bi se rešila iz blata, a brez uspeha. Prezident razjaše konja in pomaga krulčemu ščetinarju iz blata na trdna tla in mu tako reši življenje. Seveda je bil pri tem rešilnem poslu ves blaten. Dogodek se je kmalu raznesel in vse se je čudilo, kako se more vendar prezident tako ponižati. Ko mu nekdo omeni, kaj se sodi o tem njegovem činu, mirno odgovori: »Jaz nisem storil tega samo zaradi prahiča, ampak tudi zaradi samega sebe.« S tem je hotel reči, da naše dobro delo ni samo tistemu v prid, ki mu ga izkažemo, ampak tudi nam samim. Z vsakim dobrim činom namreč raste naša moč v dobrem, z vsakim slabim pa peša čut za lepo in blago.

Besedni zaklad nekaterih neslovanskih jezikov. Med vsemi jeziki sveta ima angleški brez dvoma največ besedi. Zlasti se je v minulem stoletju zaklad besedi v angleščini vsled napredka tehnike, znanstva itd. silno pomnožil. Kot se splošno ceni, imajo Angleži do 250.000 besedi. Za angleškim pride nemški, čigar bogastvo obstoji v 80.000 besedah, za njim italijanski s 45.000, francoski s 30.000, španski z 20.000 besedami. Med orientalcji imajo brez dvoma Arabci največ besedi; Kitajci imajo 10.000 besednih znakov, ki se dajo kombinirati v 45.000 zložen. Indijski jezik ima 67.000 besed; Turki rabijo le 22.000, prebivavci daljnih Havajskih otokov pa 15.000 besed; Culuafri izhajajo z 8000 besedami in nekateri narodi imajo komaj kakih 2000 besed. Iz tega lahko sklepamo, da imajo narodi tem več besedi, čim više stoji glede kulture, ali, da je besedni zaklad kakega naroda hkrati merilo njegovega kulturnega stanja.

Julija Štor, Ljubljana

Prešernova ulica št. 5.

Največja zaloga čevljev

za gospode, dame in otroke. — Sportni čevlji iz najbolj
slovitih tovarn. — Pravi gotserski gorski čevlji. |||||

Priporočljiva domača tvrdka!

Podpisani izjavljam v imenu stavbnega odbora za zidanje nove
cerkve v Šmihelu pri Žužemberku, da je gospod

Rajko Sušnik, umetni steklar v Šiški

napravil v imenovani cerkvi enajst novih oken, krasno in umetno v gotskem
slogu izdelanih, v splošno zadovoljnost in po zmerni ceni ter je zato v svoji
stroki vreden najboljšega priporočila.

Za stavbni odbor:

V Šmihelu, 12. avg. 1909.

Francišek Gabršek, župni upravitelj.

:: Domača tvrdka! ::

Gričar & Mejač

Ljubljana, Prešernova ul. 9

Najstarejša in največja
trgovina z izgotovljeno obleko.

Velika zaloga srajc, ovrainikov
in kravat za gospode.

— Izbiravši suški se trdka za razpolaga. —

Priporočava se pred. duhovščini v naročju
za izvršitev raznovrstne

duhovniške obleke

iz znamenite dobrega in trpežnega blaga
razne kakovosti, katerega imava prav
mnogo v zalogi. Postreževa na željo z
vzorci ter sva v stanu vsled nakupovanja
v množinah in obširne trgovine postreči z
istinito dobrim blagom in natančno iz-
vršitvijo po najnižji ceni.

V zalogi imava

izgotovljene obleke

za gospode, dečke, gospe in deklice po
najnovšem kroju in lepih vzorcih.

Prodajalna „Katol. tisk. društva“ (H. Ničman) v Ljubljani

priporoča svojo

bogato zalogo šolskih in pisarniških potrebščin,

kakor: raznovrstni papir, zvezke, noteze, razne zapisnike, ko-
pirne knjige, šolske in pisarniške mape, pisala, radirke, črnilo,
gumi, tintalke, ravnila, trikote, šestila, barve, čopiče ter
raznovrstne razglednice in devocionalije.